

Резерве литијума које Србија има у долини Јадра министарка енергетике Дубравка Ђедовић Хандановић описује као "наш дар од бога".



У разговору за РТС одговарала је на питања да ли рударење тог минералног ресурса узима неке наше друге дарове: шуме, пољопривредно земљиште, воду, ваздух? Шта је са стопираним пројектом Јадар, као и какве нас још промене чекају када је о енергетици реч. Преносимо најзанимљивије делове тог интервјуа.

"Имамо прилику, богати смо, лежимо на милијардама, буквално од разних стратешких минералних сировина и желимо да их користимо на најефикаснији могући начин у интересу, пре свега, наше индустрије, производње, развоја привреде. Да ли неко не жели да у западној Србији људи имају могућност да зарађују хиљаду, хиљаду и по евра?"

Коме то иде у прилог?", пита министарка Ђедовић Хандановић.

Пре тачно две године, у јануару 2022. Влада је стопирала пројекат Јадар. Знате ли да вас зову министарка за литијум? Је ли то зато што ви хоћете да тај пројекат одблокирате?

Прошло је мало више од две године, али добила сам тај епитет можда други дан након постављења, што мислим да није у складу са реалношћу. Оно што јесте у складу са мојим послом је да сагледам све ризике које одређени пројекат носи, све добре стране и да онда доносимо одговорне одлуке које су пре свега у интересу грађана, државе и привреде. То јесте мој посао, а ја нисам ничији министар осим грађана Републике Србије.

Ви сте одмах по постављењу рекли како је то стратешка сировина, говорите о економским предностима, али оно што се врло често спомиње су еколошке препреке, односно неки еколошки стандарди. Врло често сте истицали како рударење, које постоји од 15. века, носи неке еколошке ризике. Да ли је овога пута ипак нешто озбиљнија прича?

Пре свега истицала сам пуно пута да ми јесмо земља која је богата минералним сировинама, рудама, то се односи на литијум, борат, кобалт, никл, злато, сребро, угаљ, који је такође стратешка сировина. Ми треба те сировине да експлоатишемо на најодрживији могући начин. Јер то нам доноси, пре свега економске користи, и то повећава наш бруто домаћи производ. То повећава наше плате, то на крају крајева повећава и пензије наших грађана, јер наравно можемо да пунимо буџет.

И то је тако и за енергетски сектор, који морамо да развијемо, који морамо да унапређујемо. Значи да морамо једноставно да имамо у виду које су то предности и како да се носимо са ризицима које ти рударски пројекти носе са собом. А сваки рударски пројекат те ризике носи, то је тачно, али ми имамо избора. Пре свега у давању дозвола када је рударство у питању, ми сагледавамо и студије изводљивости и експлоатације, сагледавамо главне рударске пројекте.

Је ли могуће зелено рударење када је о литијуму реч?

Јесте, мислим да је могуће да се, пре свега, технологија унапређује. Оно што јесте засигурно је да Србија има могућност да буде међу три земље у свету која производи критичну сировину за развој електричних аутомобила. Сви желимо зелену транзицију, сви желимо енергетску транзицију, цео свет се обавезао на задњем КОП-у у Уједињеним Арапским Емиратима, да повећава удео обновљивих извора енергије до 2030. године, са одређеним циљевима који су већ процењени као скоро нереални.

И ви сте се на то обавезали у Националном енергетском и клиничком плану.

Јесмо, ми се обавезујемо са свим оним што је у процесу наше интеграције наш циљ, као и циљ ЕУ, који је пре свега добар за нас. Без критичних минералних сировина не може цео свет да дође до тих циљева. Јер вам критичне сировине требају и за ветрогенераторе и за соларне панеле и за електричне аутомобиле. И сви они циљеви који су постављени немогући су у целом свету уколико се заиста не подигне ниво експлоатације и коришћења минералних сировина.

Ми имамо прилику, богати смо, лежимо на милијардама, буквално, од разних стратешких минералних сировина и желимо да их користимо на најефикаснији могући начин у интересу, пре свега, наше индустрије, наше производње, нашег развоја привреде. Да ли неко не жели да у западној Србији људи имају могућност да зарађују хиљаду, хиљаду и по евра? Кома то иде у прилог? А да кажем да смо покренули стратегију развоја минералних сировина, која не постоји задњих 15 година, нажалост. Завршен је јавни позив, уговарање је у току, добићемо је ове године.

Покренули смо измену Закона о рударству да би што више заштитили интересе, пре свега, наше земље, наших грађана. Ти закони су се мењали у задњих 20 година на један или на други начин. Некад су нас штитили више, некад мање, али засигурно смо идентификовали где можемо да га унапредимо и он ће бити реализован.

Када је реч о тој трампи: бољи живот за неке еколошке стандарде, знамо ли шта добијемо са друге стране? Говори се о неком квантном скоку у небо али на оном стручном скупу у САНУ била је и оцена како је наша рудна рента ниска, како ће при оволикој рудној ренти приходи у буџет бити мали?

Ја сам неколико пута одговарала на то. Наша рудна рента је у складу са међународним стандардима. Да ли има простора да још боље структурирамо...

Хоћу да вас питам хоће ли тај профит и те милијарде отићи компанији?

Апсолутно неће. Зато смо покренули измену Закона о рударству, да би што више заштитили интерес Републике Србије, да би могли да дајемо и под одређеним концесионима моделима, да ограничимо период експлоатације, да тражимо веће учешће, стратешко учешће државе, да видимо како се деле трошкови, како се деле приходи. Значи, да једноставно у бољу позицију ставимо државу.

Ми то већ радимо, зато што свако свакако мора да преговара са државом да би уопште и добио било какву дозволу. Тако да ми можемо да имплементирамо већ сада одређене наше стратешке циљеве у том домену али желимо да их побољшамо и да они буду одрживији и зато ћемо ове године и у наредном сазиву Скупштине, то ће сигурно бити задатак за наредну владу, да се управо позабави тиме али препознали смо где су могућа побољшања.

Као стратешки циљ, ви рецимо за 2030. наводите да у Србији буде 40.000 електричних аутомобила. Исправите ме ако грешим, али у верзији која је на вашем сајту са датумом 13. јун 2023. године у документу Национални енергетски и климатски план, наводи се да је план да Србија до 2030. експлоатише 600.000 тона литијума.

То су верзије од пре неколико година, ми смо то променили.

То је верзија од јуна прошле године?

Да, али која је датира од раније. Ми смо почели да радимо на Националном климатском плану пре две године, још 2021. године. Тако да смо свакако те верзије апдејтовали и

дошли до тога да ми још увек такву одлуку немамо. Влада такву одлуку није донела. Али да, желимо да развијамо сектор електричних возила у нашој земљи, јер наравно то утиче на смањење аерозагађења, па наравно да то желимо и да нам је то циљ.

Да имамо више обновљивих извора енергије на нашој мрежи, јесте то нам је циљ. Да можемо да допринесемо на основу оверених резерви које сада имамо, да допринесемо до 20 одсто потребних количина ЕУ литијум карбоната. Ми то имамо, знамо да имамо могућност. Али знате колико је 20 одсто на нивоу Европске уније, Норвешке и Велике Британије. То је огромно. Да ли ми треба да се одрекнемо свега и да седнемо да медитирамо?

Седнемо сад, медитирамо и кажемо желимо веће плате, веће пензије, већи животни стандард, а у међувремену само медитирамо. Када би могли да имамо веће плате, а да мање радимо то би можда било најбоље. Али то нажалост није могуће.

Сигурно знате да се у научним круговима говори и о том парадоксу литијума, када је о зеленој енергији реч. Јер с једне стране док су електрични аутомобили зелени, с друге стране ослобађа се више угљен-диоксида када се рудари литијум.

Не можете да се развијате, а да не утичете на животну средину. Само је питање како ћете да је заштитите на адекватан начин да ти утицаји буду што мањи. Ви не можете да производите ништа у електричној енергији, ни из ветра, ни из солара, ни из хидроелектрана, ни из термоелектрана, а да немате неке утицаје.

Индустријски развој је немогућ без утицаја. Али то је тако било и пре 100 година и 150 и 200, када смо парну машину измислили. Или сад када смо вештачку интелигенцију измислили. Па и она ће имати негативне последице. Па људи ће мање да мисле, па ће бити потребно мање радника. То је једноставно тако да прогрес, напредак, технолошки, носи са собом своје последице. Али да ли то значи да сви треба да седнемо и да медитирамо? Ја мислим да не треба.

(Б92)